

larımızı henüz çok az bir çaranda değerlendirmekte olduğumuz düşünülerek, şimdiki durumda, enerji üretiminde ülkemizin kaderini büyük bir oranda nükleer enerjiye bağlamak sakıncalı ve güvensiz olduğu gibi gereksizdir de. İlerisi için de halen ekonomik görülmeyen orta ve küçük su kaynaklarından yararlanmak, yeni linyit yatakları aramak, linyit üretimini artırmak vb. gibi öz kaynak zorlamalarının, yakıt-yağı veya nükleer yakıtla çalışan santraller kurmaya göre daha uygun olup olmayacağı incelenmelidir.

Ancak nükleer teknolojinin ülkemize girmesini ve ülkemizde gelişmesini önlemenin de birçok sakıncaları olabilir. Bu bakımdan, enerji üretiminde ülkemizin kaderini nükleer enerjiye bağlamaksızın ve ana amaç enerji üretimi olmaksızın, esas itibarıyla, gerekirse askeri amaçlarla ve yeni nükleer teknolojinin ülkemize girmesi ve ülkemizde gelişmesi amaçlarına hizmet edecek ve bu arada enerji üretimine de belirli bir oranda katkıda bulunacak, gücü amaca uygun olarak saptanmış bir nükleer santralin kurulmasında birçok yararlar olabilir. Böyle bir uygulama aynı zamanda 1990'lara doğru ekonomik olarak kullanılabilir duruma geleceği ve dünya enerji bunalımına olumlu katkıları olacağı sanılan hızlı üretken reaktörlere geçişi de kolaylaştırabilir.

ilerde ise, uranyum çekirdeği gibi ağır çekirdekleri parçalamak yerine, ham maddesi (su ve lityum) dünyada tükenmez derecede bol olan hidrojen izotoplarının (hidrojen, döteryum, trityum), yani hafif çekirdeklerin, daha ağır olan helyum çekirdeğini oluşturmak üzere kendi aralarında birleştirilmesi esasına dayanan ve hidrojen bombasında gerçekleştirilen termonükleer enerjinin, enerji üretiminde kullanılmasını amaçlayan ve petrol çemberinden kurtulmak isteyen ileri ülkelerce yoğunlaştırılan çalışmaların olumlu bir sonuca ulaşması halinde, dünya enerji probleminin sürekli olarak çözülmesi umulabilir.

TÜRKİYE SANAYİMİN BÜGÜNKÜ YAPISI

Yakın Köçük

1. TÜRKİYE SANAYİİ: ENFLASYONUN NEDEN VE SONUCU

Bugün Türkiye sanayii, Türkiye'deki enflasyonist baskının en başta gelen nedeni durumunda. Sanayinin yapısı, enflasyonist eğilimin ortaya çıkmasında ve devam etmesinde en başta gelen etkenlerden birisi. Çünkü enflasyon, para ve kredi hacminin ekonomideki reel gelişmelerden çok daha hızlı bir biçimde genişletilmesinden doğuyor. Para ve kredi hacminin hızlı bir biçimde genişlemesi ise sanayinin zorlamasından ileri geliyor.

Bunu şöyle söylemek de mümkün; Türkiye'de enflasyonu durdurmak kolay, ancak Türkiye'de enflasyonu durdurmak için sanayinin gelişmesini de durdurmak zorunlu. Sadece sanayinin gelişmesini durdurmak değil, aynı zamanda, enflasyonu durdurmak için sanayide çok büyük iflaslara razı olmak gerekiyor.

Bu söylenenlerin gerekçeleri çok basit ve basit olduğu kadar da ortada; Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan yeni bir açıklama, özel kesimin yapmayı planladığı 56,1 milyar liralık yatırımın 33,7 milyar liralık bölümünün kredilere dayandığını gösteriyor.

Özel kesimin yatırım tekliflerine göre ve ortalama olarak; her yatırımın yüzde 60'ı kredi ve başka bir deyişle "gerçekleştirilecek".

Bu çok yüksek bir oran. Bu oranı sağlamak için para hacmi ile kredi tavanını devamlı olarak genişletmek zorunlu. Devam-

lı olarak enflasyon yapmak gerekiyor.

Ancak DPT'nin bu araştırmasındaki bilgiler gerçekleri tam yansıtmıyor. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ile kredi ilişkisindeki özel kesim işletmeleri üzerinde yapılan bir araştırma, özel kesim işletmelerinin öz sermayelerinin yüzde 96'sı oranında borç ile çalıştıklarını ortaya koyuyor. Bu oran ABD ekonomisinde yüzde 96,6; Batı Alman ekonomisinde yüzde 38. Bu karşılaştırma, Türkiye'de özel sanayinin borçla yatırım yapıp geliştiğini gösteriyor. Borç ise kredi ve para hacminin gelişmesini zorunlu kılıyor. Bu ise enflasyonu... Dolayısıyla Türkiye sanayinin yapısı devamlı olarak enflasyon gerektiriyor.

İş bu kadar değil. Borç faizle sağlanıyor. Resmî faiz oranı, masraflarla birlikte, yüzde 18'i buluyor. Ancak, fiilî oranının yüzde 30'u aştığı biliniyor. Her yatırım, bu kadar yüksek faiz oranının ötesinde bir karlılık oranına ulaşmak zorunda. Bu yüzden, büyük ölçüde kredi ve dolayısıyla faiz yükü ile karşılaşan Türkiye sanayii, diğer ülkelerden çok daha yüksek bir sömür oranını gerçekleştirmek zorunluluğu altında kalıyor. Bu ise fiyatların daha da yükselmesi demek oluyor.

2. ÖZEL MÜLKİYET EGEMEN

Tablo 1, son 23 yıl içinde sanayideki değişimi çok açık bir şekilde ortaya koyuyor. Bu tablo Doç.Dr. Uğur Korum'un yapmış olduğu bir çalışmadaki istatis-

tiıklere dayanılarak hazırlandı. Tablo giderek Türkiye'de özel mülkiyetin imalat sanayiine e-gemen olduğunu ortaya çıkarıyor. Artık sanayi, esas yapısı itibarıyla, bir özel mülkiyet slanı haline gelmiştir.

Tablonun ortaya çıkardığı iki önemli nokta daha var. Bunlardan birisi, birinci ve ikinci planlar arasındaki fark. Birinci plan sanayide kamu mülkiyetini artırma yönünde önemli adımlar sağladı. AP ve 12 Mart hükümetleri zamanında uygulanan ikinci plan bu eğilimi tersine çevirdi.

Yalnız, burası o kadar önemli değil. Önemli olan nokta üretim araçları içinde ara malları sanayilerindeki durum. Bu sanayilerde kamu mülkiyeti hâlâ yarıdan fazla. Nedeni üzerinde düşünmek son derece açıklayıcı oluyor. Ara malı sanayileri, büyük ölçek ve ileri teknoloji gerektiriyor. Görece olarak küçük ve geri teknoloji ile üretim pahalıya elde ediliyor, tşin bir yanı burası. Diğer yanı ise, ara malı sanayilerinin üretiminin diğer sanayiler tarafından kullanılması. Diğer sanayilerde ise özel mülkiyet hakim. Mekanizma açık; özel kesim, pahalı üretimi kamu mülkiyeti altında yaratıp, bunun özel kesime maliyetinin altında satılmasını sağlayarak, kendi kârlarının artmasını garanti altına almış oluyor. Bu durum, kamu işletmelerinin neden zararlı çalıştıklarını gösteren önemli bir faktörü açıklıyor.

	1950	1963	1967	1973
Tüketim Araçları	52,1	38,7	48,7	33,0
Üretim Araçları	45,6	52,1	45,2	39,5
Ara Malları	36,2	60,9	58,2	16,6
Yatırım Malları	73,6	33,9	23,7	16,6
Toplam	50,5	44,1	47,3	36,7

Tablo 1. İmalat sanayii yıllık ortalama artış hızları (İstihdam hacmine göre)

3. TÜKETİM ARAÇLARI SANAYİİ GENİŞLEME SINIRINA ULAŞTI

Tablo 2'nin gösterdikleri şunlar; tüketim araçları sanayiinin gelişme hızı gittikçe düşüyor. Düşüş nedeni; belirli gelir bölümünde tüketim araçları sanayiine pazar sağlayabilmek için, kamu kesimi tüketim araçları sanayilerinin genişlemesi fiilen durdurulmuş. Buna rağmen tüketim araçları sanayiinin genişleme hızı yavaşlıyor.

Bu yüzden üretim araçları sanayiine dönüş kaçınılmaz oluyor. Ancak üretim araçları sanayiinde üretim ölçeği ve dolayısıyla yatırım hacmi daha geniş olmak zorunda. Bu da bir yandan, daha büyük finansman sorunları ile pazar sorunlarına yol açıyor. Finansman sorunu, içerde sömürü oranını arttırmaya, 12 Mart ve benzeri denemelerle ücretleri dondurmaya yol açıyor. Pazar sorunu ise emperyalist ekonomilerin itirazlarına ve karşılıklı sürdürüşmelere neden oluyor. Son yıllarda Ortak Pazar ile ilişkilere sanayicilerin de itiraz etmelerinin temel nedeni burada. Türkiye'nin kendi doğu ve güneyinde ticaret yapacak geri ekonomiler aramasının da nedeni burada. Sanayinin yapısı, bunu zorluyor.

4. TÜRKİYE SANAYİİNDE TEKELLEŞME EĞİLİMİ HIZLA ARTIYOR

Bunun için yeni bir çalışmadan söz edeceğim. Prof.Dr. Haydar Kazgan'ın yaptığı çalışmaya göre Türkiye'de şirketleşme, yeni şirketlerin kurulmasından çok eski şirketlerin sermaye artırarak büyümesinden ileri geliyor. 1954-1971 yılları arasında kapsayan bu çalışma bir de şunu ortaya koyuyor: Enflasyonist eğilimlerin arttığı yıllarda şirketleşme ve özellikle eski şirketlerin büyümesi, çok daha hızlanıyor. Bu da, enflasyon ile Türkiye sanayii arasındaki ilişkiyi bir kez daha doğruluyor. Enflasyon, kârların artmasına ve dolayısıyla da mevcut şirketlerin büyümesine yol açıyor.

Tüketim Malları Sanayii

	Kamu	Özel	Toplam
1950-1963	4,30	6,20	5,35
1963-1967	6,35	3,85	4,95
1967-1973	1,00	6,25	4,05

Üretim Araçları Sanayii

	Kamu	Özel	Toplam
1950-1963	5,65	9,55	7,40
1963-1967	5,60	11,15	8,65
1967-1973	6,85	14,75	11,75

İmalat Sanayii

	Kamu	Özel	Toplam
1950-1963	4,80	7,30	6,10
1963-1967	6,05	6,80	6,45
1967-1973	3,65	10,45	7,75

Tablo 2. İmalat sanayiinde kamu kesiminin payı (Üretim hacmine göre %)

5. GİTTİKÇE DAHA ÇOK DIŞA BAĞIMLI

Daha önce Makina Mühendisleri Odası için hazırladığım çalışmayı tekrarlamadan şunu söyleyebilirim: Sanayi, gittikçe daha çok dışa bağımlı hale gelmiştir. Ödemeler dengesi sorunlarının en çok Sanayi Odalarını ürkütmesinin nedeni budur. Çünkü artan ölçüde dış kredi bulunmadığı takdirde, Türkiye imalat sanayii durmak sorunu ile karşı karşıya kalacaktır.

6. ÖZETİN ÖZETİ

Türkiye sanayii, başkalarının parası ile kurulan özel ellerde yoğunlaşan, tekelleşme eğilimleri artan ve tüketim malları sanayiini genişletmenin sınırlarına ulaşmış ve artan hızla dış ekonomilere bağlanan bir yapıya sahiptir.

(Kimya Mühendisleri Odası Sanayi Kongresi tebliği)